

Spis treści:

I. NOWE KIERUNKI W SZKOLNICTWIE I WYCHOWANIU NA PRZEŁOMIE XVIII I XIX WIEKU 5

Przewrót w nauce i technice 5

Ideologia „restauracji” i liberalizmu 8

Projekty dostosowania szkolnictwa do nowych stosunków społecznych 9

Oświata ludu 14

Kierunki rozwojowe szkoły średniej. Pedagogika naukowa 19

II. OŚWIATA POLSKA PO UPADKU PAŃSTWA . 23

Spuścizna Komisji Edukacji Narodowej 26

Oświata i szkolnictwo polskie na obszarach administracji szkolnej Uniwersytetu Wileńskiego 29

Polityka Rosji wobec szkolnictwa polskiego 29

Uniwersytet Wileński i wileński okręg szkolny 30

Związki młodzieży 33

Program oświatowy Tadeusza Czackiego i Liceum Krzemienieckie 36

Oświata na innych obszarach ziem polskich 42

Zabór pruski 42

Zabór austriacki 47

III. PEDAGOGIKA I OŚWIATA W DOBIE KSIĘSTWA WARSZAWSKIEGO, KRÓLESTWA KONGRESOWEGO I POWSTANIA LISTOPADOWEGO 53

Organizacja władz szkolnych i szkolnictwa w Księstwie Warszawskim i Królestwie Kongresowym 52

Szkoły elementarne i kształcenie nauczycieli 57

Kształcenie praktyczne — szkoły wydziałowe 65

Szkoły departamentowe (wojewódzkie) i uniwersytety; szkoły techniczne 66

Początki kształcenia dziewcząt 72

Szkolnictwo w dobie powstania listopadowego 74

Szkolnictwo Rzeczypospolitej Krakowskiej 77

Rozwój nauk pedagogicznych 80

Stanisław Staszic 81

Jędrzej Śniadecki 83

Klementyna Tańska-Hoffmanowa 84

Inne osiągnięcia 85

IV. OŚWIATA I MYŚL PEDAGOGICZNA W WIELKIM KSIĘSTWIE POZNAŃSKIM, NA ŚLĄSKU, POMORZU I MAZURACH 88

Stosunek władz pruskich do polskiej oświaty 88

Ożywienie polskiego życia narodowego w latach czterdziestych XIX wieku 90

Wiosna Ludów i działalność oświatowa Ewarysta Estkowskiego 92

Idee oświatowe Wiosny Ludów 92

Działalność i poglądy pedagogiczne Ewarysta Estkowskiego 95

Oświata polska na Śląsku, Pomorzu, Warmii i Mazurach w okresie Wiosny Ludów 100

Rozwój myśli pedagogicznej 103

Karol Libelt 104

August Cieszkowski 107

Bronisław Trentowski 109

V. SZKOLNICTWO I OŚWIATA POLSKA W ZABOŹE ROSYJSKIM PO UPADKU POWSTANIA LISTOPADOWEGO 113

Represje popowstaniowe 113

Szkolnictwo elementarne i średnie 115

Szkolnictwo zawodowe 118

VI. REFORMA SZKOLNA ALEKSANDRA WIELOPOLSKIEGO 122

Wzmoczenie ruchu pedagogicznego w okresie przygotowań do reformy szkolnej 122

Ustawa szkolna z roku 1862 128

VII. OŚWIATA W KRÓLESTWIE POLSKIM W OSTATNICH DZIESIĘCIOLECIACH XIX W. 136

Upadek Ustawy z roku 1862 i unifikacja szkolnictwa Królestwa ze szkolnictwem w Rosji 136

Ideologia oświatowa pozytywistów warszawskich 141

Rozwój pedagogicznego ruchu wydawniczego 144

Nauczanie domowe 148

Wychowanie przedszkolne 151

Oświata ludu 152

Konrad Prószyński 155

Mieczysław Brzeziński i sprawa literatury dla ludu 156

Działalność oświatowa polskich socjalistów 157

Kursy naukowe, biblioteki i problemy samokształcenia 158

Kursy naukowe 158

Biblioteka naukowa w Warszawie 159

Sprawa samokształcenia. Przewodnik dla samouków 160

VIII. PEDAGOGIKA W KRÓLESTWIE POLSKIM W DRUGIEJ POŁOWIE XIX WIEKU 164

Kształtowanie nowoczesnej polityki oświatowej i rozwój myśli pedagogicznej 164

Pedagogika pozytywizmu warszawskiego i jej główni przedstawiciele 169

Henryk Wernic 171

Aleksander Świętochowski 176

Piotr Chmielowski 180

Adolf Dygasiński 183

Aleksander Głowacki (Bolesław Prus) 185.

IX. OŚWIATA POLSKA POD ZABOREM PRUSKIM NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU 192

„Walka kulturalna" i germanizacja szkolnictwa polskiego 192

Programy organiczne i działalność oświatowa. Kółka rolnicze i kasy pożyczkowe '196

Strajki szkolne 204

X. OŚWIATA W GALICJI W ERZE AUTONOMII 209

Program oświatowy Józefa Dietla 210

Powstanie i organizacja Rady Szkolnej Krajowej 214

Szkoła ludowa i kształcenie nauczycieli 215

Szkolnictwo średnie i zawodowe 221

Projekty reformy szkoły średniej 225

Szkolnictwo wyższe i nauka. Fermenty wśród młodzieży 227

Ruch społeczno-oświatowy 231

Ruch nauczycielski i pedagogiczny 237

XI. OŚWIATA I MYŚL PEDAGOGICZNA W KRÓLESTWIE W PRZEDEDNIU
PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ 245

Sprawa czytelnictwa na wsi 245

Strajk szkolny i polemiki wokół oświaty i wychowania . 246

Działalność społeczno-oświatowa 251

Rozwój nauk pedagogicznych 255

Jan Władysław Dawid 256

Aniela Szycówna 201

Stanisław Karpowicz 262

XII. W CZASIE PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ 267

Po wybuchu wojny 267

Programy oświatowe i polemiki o oblicze przyszłej szkoły polskiej. Upowszechnienie
nauczania początkowego 269

XIII. PEDAGOGIKA I SZKOLNICTWO DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ 277

Kierunki rozwoju myśli pedagogicznej 277

Program oświatowy Ksawerego Praussa i Sejm Nauczycielski z roku 1919 279

Ustrój szkolny i projekty reform szkolnych do roku 1932 284

Sprawa selekcji szkolnych 283

Projekty reformy szkolnej 291

Reforma szkolna z roku 1932 295

Polemiki dotyczące zagadnień ustroju szkolnego oraz działalność lewicy nauczycielskiej 297

Oświata dorosłych w okresie Drugiej Rzeczypospolitej 300

Rozwój nauk pedagogicznych 304

XIV. OŚWIATA POLSKA NA OBCZYŻNIE 319

Tworzenie się skupisk emigracyjnych 319

Oświata emigracyjna 321

Na emigracji politycznej 321

Na emigracji zarobkowej 324

Niemcy 324

Francja i Belgia 326

Stany Zjednoczone Ameryki 328

Ameryka Łacińska 330

XV. TAJNA OŚWIATA POLSKA W CZASIE DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ 334

Eksterminacja oświaty i kultury 334

Walka nauczycielstwa o polską oświatę 335

Szkolnictwo wyższe 339

Tajne nauczanie i walka o zagrożoną kulturę 342

XVI. PO WYZWOLENIU 346

Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego 346

Odbudowa szkoły polskiej 347

Ogólnopolski Zjazd oświatowy w Łodzi 349

ZAKOŃCZENIE 353

INDEKS NAZWISK 364